

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/139846>

Please be advised that this information was generated on 2019-01-24 and may be subject to change.

Op het dichtbevolkte Manhattan is grond duur en woonruimte schaars. De processen van *gentrification* en tegengestelde belangen van bevolkings- en gebruikersgroepen leiden soms tot heftige conflicten. Twee stadsparken, Washington Square en Tompkins Square Park in de West en East Village, vormden in het verleden het strijdtoneel.

West & East Village Stadsparken als strijdtoneel

Washington Square Park is tegenwoordig een ontmoetingsplaats voor studenten, schakers, straatmuzikanten, skaters, toeristen en ouders met kinderen.

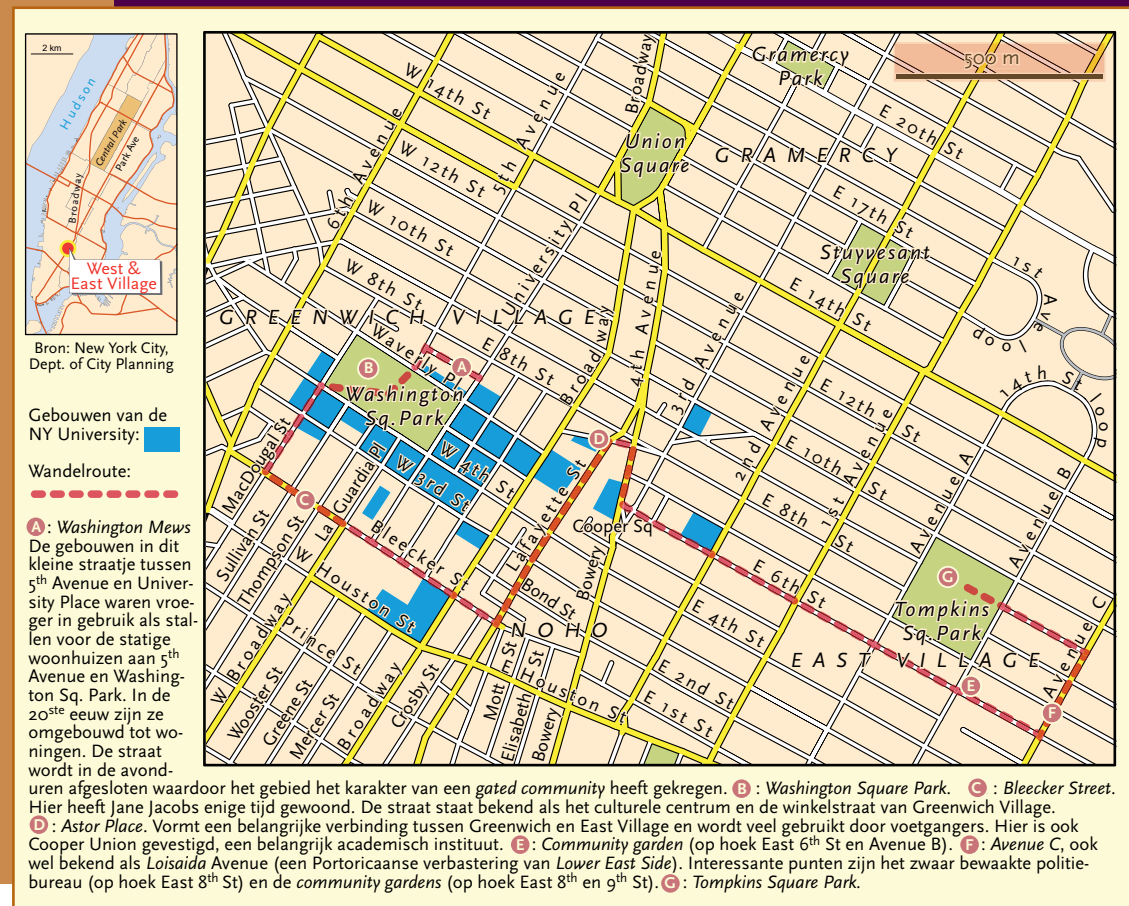
Moses plande een vierbaans snelweg dwars door Greenwich Village en Washington Square Park.

wich Village. Al is de bevolkingssamenstelling de laatste jaren drastisch veranderd: veel kunstenaars verlieten de buurt en maakten plaats voor meer draagkrachtige bewoners die de hoge woningprijzen van nu kunnen betalen. Het Washington Square Park ligt in het oosten van de wijk. Beeldbepalend is de grote witmarmeren boog in het verlengde van Fifth Ave. Deze replica van de Arc de Triomphe werd in 1895 gebouwd ter gelegenheid van het eeuwfeest van George Washingtons ambts-termijn. Het park was in de jaren zestig het domein van hippies en deed dienst als homo-ontmoetingsplaats. Daarna werd het een plek voor drugsdealers, en tegenwoordig is het vooral een ontmoetingsplaats van studenten van de nabijgelegen New York University. Ook zijn er veel schakers, straatmuzikanten, skaters, toeristen en ouders met kinderen te vinden.

De huidige situatie is niet zonder slag of stoot tot stand gekomen. In 1952 begon de strijd om het park. *Park commissioner* Robert Moses kwam met het plan het Washington Square Park te verkleinen en er een nieuwe weg dwars doorheen te leggen om congestie tegen te gaan. Het plan strandde echter op het heftige protest van de lokale bevolking. Enkele jaren later deed Moses een nieuwe en rigoureuze poging om Fifth Ave door te trekken. Het park moest veranderen in een vierbaans snelweg. Het autoverkeer zou zo ongehinderd Downtown Manhattan kunnen bereiken.

Routekaart West & East Village NY

Bulldozer Bully

Robert Moses – de *master builder* van New York – was van 1930 tot 1968 actief in de stadsplanning. Weinigen hebben in New York zo veel veranderd als deze *Bulldozer Bully*. Het stedelijk beleid van Moses was sterk geïnspireerd door het werk van Le Corbusier. Functionaliteit stond centraal. Moses was verantwoordelijk voor de aanleg van nieuwe bruggen en wegen, voor de sloop van sloppenwijken en de gedwongen verhuizing van grote groepen New Yorkers. Maar Moses had ook oog voor groen. Hij veranderde het Central Park in een mooi stadspark en onder zijn aanvoering werden 700 nieuwe parken aangelegd. Daarnaast steeg het aantal speeltuinen explosief en werden dierentuinen, sportvelden en zwembaden gerealiseerd.

Moses' plannen werden echter steeds extremer. Zo ook het plan om een snelweg dwars door Greenwich Village en het Washington Square Park aan te leggen. Hierbij stuitte hij echter op de publiciste en activiste Jane Jacobs. Greenwich Village was voor Jacobs de inspiratiebron en het decor van haar veelgeprezen boek *The Death and Life of Great American Cities* uit 1961. Jacobs woonde zelf lange tijd op Bleecker Street. Zodra Moses' plannen bekend werden, besloot zij zich in te zetten voor het behoud van het park. Samen met buurtbewoners verenigd in de Greenwich Village Association wist Jacobs de vierbaans snelweg tegen te houden. Maar daar hield de strijd niet op: ze wilden het hele park autovrij maken. Bij wijze van proef werd het park enige tijd afgesloten voor verkeer. Het stadsbestuur verwachtte veel congestie, maar die bleef uit. Het protest tegen de plannen van Moses bleek zo succesvol dat het Washington Square Park in 1959 definitief autovrij werd gemaakt. Tegenwoordig is het een levendig buurtpark.

East Village

Niet ver van Greenwich Village ligt East Village. Het maakt deel uit van de Lower East Side, een van de oudste en dichtstbevolkte buurten van New York. Ooit een wijk met nauwe straten, troosteloze huurkazernes en veel armoede waar in de 19de eeuw Oost-Europese en Joodse immigranten zich vestigden. Het multi-etnische karakter van deze buurt werd versterkt door de komst van immigranten uit Latijns-Amerika, Oost-Azië en het Caribische gebied in de 20ste eeuw.

In de jaren vijftig raakte de buurt in verval door desinvesteringen. In deze periode trokken vooral artiesten, hippies en krakers naar de Lower East Side. Toen de woningprijzen in Greenwich Village stegen ontdekten

Tompkins Square Park wordt volop gebruikt door de buurtbewoners. De daklozen zijn grotendeels vertrokken – 's avonds gaan de hekken rondom dicht.

FOTO: IRINA VAN AALST

projectontwikkelaars de mogelijkheden van de nabijgelegen buurt. Om af te rekenen met het imago van een krottenwijk werd een deel van de Lower East Side omgedoopt tot East Village. Dat klonk een stuk beter. Als het 'nieuwe' Greenwich Village zou de buurt aantrekkelijk worden voor midden- en hoge inkomensgroepen. En dat gebeurde sinds eind jaren zestig. Zoals in veel buurten op Manhattan werden de kenmerkende hoge bakstenen woningen met brandtrappen opgeknapt en nieuwe restaurantjes en cafés geopend. Dit *gentrification* proces in de Lower East Side verliep echter niet zonder slag of stoot. De strijd speelde zich grotendeels af in één roemrucht park.

Het Tompkins Square Park – ontworpen in Engelse stijl – kent een woelige historie. In 1874 vond hier de eerste georganiseerde demonstratie van arbeiders plaats. In de jaren zestig was het een verzamelpaats van hippies en in 1988 waren er rellen toen de politie een groep daklozen die het park had gekraakt wilde verwijderen. Die laatste opstand is uitvoerig beschreven door de Amerikaanse geograaf Neil Smith in zijn boek *The New Urban Frontier*, als voorbeeld van het conflict over *gentrification*. In de jaren tachtig werd de East Village steeds populairder als woongebied en stegen de huur- en koopprijzen. De nieuwe bewoners stoorden zich gruwelijke aan de staat waarin het Tompkins Square Park verkeerde. Vooral vanwege de vijftig daklozen die er permanent bivakkeerden in tenten en zelfgebouwde hutjes. Op een avond in augustus 1988 trok het New York Police Department (NYPD) met veel machtsvertoon het park in om de daklozen te verwijderen. Ze ondervond veel weerstand, niet alleen van de daklozen, maar ook van de *skinheads*, krakers van

Een deel van Lower East Side werd omgedoopt tot East Village – dat klonk een stuk beter.

Blijkbaar werden honden wel en zwervers niet als gewenste gasten gezien.

omliggende panden en andere buurtbewoners. Deze Friends of Tompkins Square Park protesteerden tegen de komst van de 'yuppies' naar de Lower East Side.

Anti-gentrifiers

Het lukte de politie die nacht niet Tompkins Square Park te ontruimen. Integendeel, in de maanden na de rellen groeide het aantal daklozen in het park gestaag tot 200 à 300. Er werden nog diverse – minder geweldadige – pogingen ondernomen. Uiteindelijk werd het park in juni 1991 definitief gesloten. Toenmalig burgemeester Dinkins stelde dat Tompkins Square door de daklozen was 'gestolen' van de samenleving en dat '...the park is a park, it is not a place to live...'. Deze uitspraak definieert Neil Smith als *revanchist*, een term die verwijst naar een periode uit de Franse Revolutie, en die hij gebruikt om een verschuiving van het publieke beleid aan te geven. Niet langer stond de bescherming van kansarmen centraal, maar werd gepoogd de stedelijk economie te stimuleren door bevoordeling van de middenklasse.

Er kwam een groot hek om het park. Drie ingangen bleven onder strenge bewaking open: twee gaven toegang tot speeltuintjes, de derde tot een honden-uitlaatplaats. Dit laatste leidde opnieuw tot veel protest. Blijkbaar werden honden wel als gewenste gasten gezien en zwervers niet. Een deel van de daklozen trok in bij krakers, anderen vertrokken of woonden in *tent-cities* ten oosten van het park. Deze stonden ook wel bekend als 'Dinkinsville', een nauwelijks verholten verwijzing naar de roemruchte 'Hooverilles'. Tijdens de Depressie in de jaren dertig woonden hier groepen werklozen, onder andere in het Central Park. De tijdelijke tentenkampen werden later afgebroken door Robert Moses.

Het verzet tegen de *gentrification* van Tompkins Square Park bleef. Elke avond verzamelden demonstranten zich rondom het park. De politie liep achter hen aan om ze op heterdaad te kunnen betrappen indien ze zouden proberen het hekwerk open te knippen. Dit fenomeen, waarbij demonstranten en politie in processie rondom het park liepen, werd smalend 'walk the pig' (het varken uitlaten) genoemd. Ondertussen werd het park voor 2,3 miljoen dollar heringericht en heropend in 1992.

Tegenwoordig worden de speeltuintjes en *dog runs* druk bezocht door de lokale bevolking. Ook de schakborden worden veel gebruikt. Om middernacht gaat het park op slot. Overdag is het voor iedereen toegankelijk, maar door de regelmatige patrouilles van de NYPD voelen daklozen zich niet meer welkom.

Toch wordt er nog steeds op kleine schaal strijd gevoerd in de Lower East Side. Er wonen nog altijd krakers en her en der is nog *anti-gentrification* graffiti te

FOTO: IRINA VAN AALST

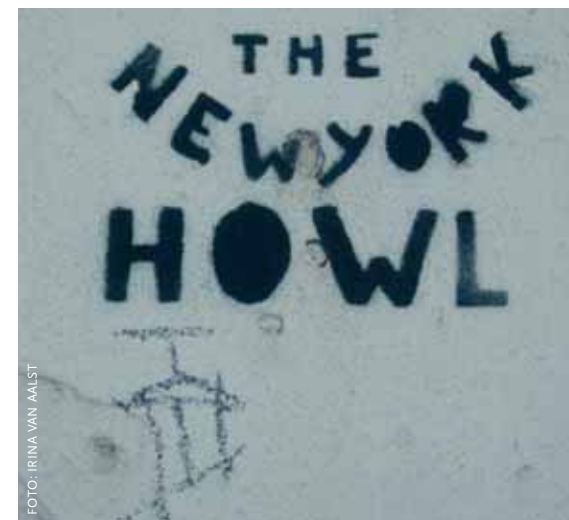

FOTO: IRINA VAN AALST

zien: het omgekeerde martiniglas (een ontwerp van de Pete Missing Foundation). Dit teken symboliseert 'the party is over'.

Community gardens

Ook op kleinere schaal wordt nog steeds om schaarse groene ruimte gevochten. In de jaren zeventig zijn door sloopwerkzaamheden op meer dan 25.000 plekken in Manhattan braakliggende percelen ontstaan. De overheid wilde deze lege plekken in eerste instantie afsluiten uit angst voor drugsgebruik en prostitutie. De burgers protesteerden en 'bezetten' de grond. Uiteindelijk konden buurtbewoners in veel gevallen de grond huren voor gemeenschappelijk gebruik. Zo ontstonden vooral in gebieden met lagere inkomensgroepen *community gardens*. Deze stammen af van de *Victory Gardens*, geïntroduceerd tijdens de Eerste Wereldoorlog om mensen te stimuleren eigen groenten te verbouwen. Dit zou niet alleen de economie ten goede komen, maar ook een morele overwinning (*victory*) betekenen. Tegenwoordig worden de tuinen niet meer gezien als

Links: De *community gardens* in East Village vormen een rustpunt en ontmoetingsplek in de buurt, waar bewoners samen werken, eten en allerlei activiteiten organiseren.

Linksonder: *Graffiti* in the Lower East Side herinnert aan het verzet tegen de *gentrification*. Het omgekeerde martiniglas (links onder) symboliseert dat 'The party is over'.

Een aantal community gardens is inmiddels volgebouwd, ondanks protesten van buurtbewoners.

economische bron, maar vooral als bijdrage aan de kwaliteit van het stedelijk leven en een sterker gemeenschapsgevoel.

Rondom Tompkins Square Park ontstonden ongeveer 75 van zulke buurttuinen. In de jaren tachtig en negentig veranderden echter de visie en welwillende houding van de overheid. Door *gentrification* werd de grond van de *community gardens* steeds meer waard. Projectontwikkelaar wilden deze graag bebouwen. Een aantal gardens is inmiddels (gedeeltelijk) volgebouwd, ondanks protesten van buurtbewoners. Zo is van de tuin op de hoek van Avenue C en East 8th St. slechts een smalle strook overgebleven. Andere zijn beschermd door financiële ondersteuning van sponsors, waaronder Barbara Streisand. Vaak zijn de tuinen een rustpunt en ontmoetingsplek in de buurt, waar bewoners samen werken en eten. Zeer belangrijk in dichtbevolkte stad als New York. Over het behoud van deze kleinschalige openbare groene ruimten is het laatste woord dan ook nog niet gezegd.

Bronnen

- Ballon, H. & K. Jackson 2007. Robert Moses and the Modern City. The Transformation of New York. W. W. Norton, New York.
- Caro, R.A. 1974. The Power Broker. Knopf, New York.
- Jacobs, J. 1961. The Death and Life of Great American Cities. New York, Vintage Books.
- Schmelzkopf, K. 1995. Urban Community Gardens as Contested Space. The Geographical Review, 85, 3: 364-381.
- Smith, N. 1996. The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City. Routledge, London.